

EVROPSKA SARADNJA SA RAZLIČITOSTIMA

*Razgovor sa profesorom Derđ Šepflin (Schöpflin György)*¹

SINIKA OJALA –MARIJANA RIGLER
(OJALA SINIKKA – RIGLER MARIANNA)

Jugoistočna Evropa: Naše prvo pitanje se odnosi na to da li je moguće smanjivanje razlike između Zapadne i Istočne Evrope, i ako jeste na koji način?

Derđ Šepflin: Između Istočne Evrope, tačnije između Rusije i zapadnih država stvarno postoji neslaganje koje se uglavnom manifestuje u stavovima ruske povezanosti sa energetikom i politikom bezbednosti.

Odnos Rusije sa državama u okruženju karakteriše da umesto neuspešnog postsovjetskog modela (okupacija) ona stvara takozvani postsovjetski model, radi očuvanja svoje imaginarne bezbednosti. Danas se ova misao naslućuje u Jermeniji: radi se o samostalnoj državi, gde ipak dominira ruski uticaj. Ne zna se da koliki procenat nacionalnog dohotka pripada rusima, ali ipak raspolaže izvesnim suverenitetom. Ustvari možemo reći da pošto se Rusija definiše kao tradicionalna, velika sila, njen pristup vladavini, ekonomiji, je drugačiji, te je moguć nastanak ozbiljnih suprotnosti sa EU. Jedan od ovih spornih oblasti jeste već spomenuta energetska politika. Izgradnjom gasovoda (istok-zapad) Sovjetski Savez je stvorio ozbiljnu zavisnost od energije, što znači ako Rusija danas zatvori gasovode, u najvećem delu Srednje Evrope nema gasa. Naravno svaka država hoće da izbegne tu ugroženost. Zbog ovog je region počeo da gradi inter-konektore u pravcu sever-zapad. U Poljskoj je u toku izgradnja terminala tečnog zemnog gasa. Nakon završetka izgradnje terminala i njemu neophodnih gasovoda, Mađarska će moći nabaviti zemni gas sa bilo kojeg dela planete. Suštinski deo ove teme je činjenica da ovde ne funkcioniše tržište: Nemačka plaća 25 % manje za isti gas nego Letonija. Ovde politika određuje ekonomiju. Kad se sklopio sporazum između više država, to jest inter-konektor Azerbejdžan – Gruzija – Rumunija, i Mađarska se pridružila sa 25 % udela. Izgradili su gasovod na liniji Arad – Segedin, znači, kada bude završen i terminal kod Crnog mora, zavisnost se smanjuje. Još nije izgrađena cela mreža ali već postoji poljsko – slovački, češko – nemački odeljak a slično planiraju i u Hrvatskoj na ostrvu Krk. Ovo bi bio u budućnosti južni par severnog odeljaka, ali zbog ruske intervencije internacionalni razvoj pauzira.

Srednjeevropsko jedinstvo

Jugoistočna Evropa: Konkretno, može li Evropa postati jedinstvenija?

Derđ Šepflin: Možemo govoriti samo o mogućnostima saradnje. Verovatno neće nastati Srednjeevropska federacija, ove države neće stupiti u takvu vezu. Postoje ozbiljne mogućnosti između „Višegradske četvorke“ i Rumunije što se tiče izgradnje prometa energije i sever-jug saobraćaja. Na primer veoma je teško doći do Krakova iz Budimpešte ali ovo bi mogla rešiti pruga brzih vozova francuskog tipa. Realizacija bi bila moguća za otprilike 7-9 godina. Sa stanovišta političkog razmatranja postoje suprotnosti ali istočno partnerstvo shvatamo ozbiljno, isto, kao što shvataju sopstvenu zajednicu države regiona Sredozemnog mora. Prema profesorovom mišljenju je najteže održavanje bilateralnih veza. Na ovom polju otežavaju saradnju brojne suprotnosti (litvanci-poljaci, mađari-slovaci).

¹ *Derđ Šepflin*, zastupnik *Fidesz*-a (*Savez mladih demokrata* je-vladajuća stranka u Mađarskoj) u Evropskom Parlamentu, član ustavnopravne komisije i rezervni član komisije inostranih poslova. 2004. godine se vratio doselio nazad (u Mađarsku) iz Londona gde se preselio još za vreme njegovog detinjstva i bio je profesor Univerziteta u Londonu. Pre smene režima nije ali posle ovog događaja je već više puta hteo da se vrati u Mađarsku ali do 2004-e nije imao priliku. On nam je pričao o tome da su dešavanja revolucije u Mađarskoj 1956. godine imala velik uticaj na njega još i u Škotskoj. 1964. godine je prvi put posetio svoju otadžbinu, samo na kratko vreme.

Trenutno Šepflin je profesor Odseka za političke nauke, Univerziteta u Bolonji. U martu 2010 bio je nagrađen doktoratom *honoris causa* Univerziteta u Talin. U avgustu ove godine je dobio priznanje za Međunarodne Odnose Republike Mađarske. Nagradu mu je predao ministar inostranih poslova, Janoš Martonji (Martonyi János).

Cestitamo mu i ovim putem!

Jugoistočna Evropa: Kakvu ulogu može imati Mađarska u ovome?

Đerđ Šepflin: Bitno je da Mađarska može imati bilo koju ulogu ali moramo paziti da ne preduzmemo previše. Geografski položaj zemlje je dobar, u regiji je priznat i ozbiljan faktor, imamo ozbiljne diplomatske veze i stručno znanje, razna naša rešenja karakterišu interesantan način razmišljanja tako da se možemo naći i u posredničkoj poziciji. Samo neki znaju da je za vreme libijskih događaja isključivo konzulat mađarske ostao otvoren. Za naše diplomatske poslove smo dobili pohvalu od Evropskog parlamenta. Bitno je da budemo svesni kada postoji najveća potreba za našim intelektualnim kapitalom i kada se treba povući. O ovome moramo voditi stalnu diskusiju u našoj zemlji.

Starosedelačke manjine i države Jugoistočne Evrope

Jugoistočna Evropa: Predemo na pitanje načina predstavljanja starosedelačkih manjina na međunarodnim forumima. U kolikoj meri može Mađarska doprineti tome?

Đerđ Šepflin: Ovo se već desilo. Nastala je povelja osnovnih pravila i krenuo je forum rasprave koji ima za glavnu temu manjine. Drugi bitni faktor jeste prisustvo građanskih inicijativa odozdo, takva je inicijativa AGORA.² Cilj ovih inicijativa je preoblikovanje pravnog sistema, ali su za ovo potrebni partneri.

Đerđ Šepflin je o ovim pitanjima pisao u njegovom delu „*Moderna nacija*“ (*A Modern Nemzet*) koje je zbirka studija. Nas je interesovalo u kojoj meri je autor svoje delo posvetio profesionalnoj publici a u kojoj meri laicima. Kao što smo saznali delo je namenjeno obema grupacijama ali je ono ipak više naučna disertacija.³

Jugoistočna Evropa: Nameće se pitanje u kojoj meri može biti uzor jedna toliko heterogena, zajednica kao što je EU, u modernizaciji država Jugoistočne Evrope?

Đerđ Šepflin: EU je nastala, pored mnoštva ostalih ciljeva, radi rešavanja konflikata. Zahvaljujući ovome, zemlje koje su u kulturološkom smislu veoma različite mogu rešiti svoje prirodno postojeće razlike. Ovo se može primeniti i u Jugoistočnoj Evropi, s obzirom da postoji volja za to. Potreba je samo delimična: Hrvatska bi se htela pridružiti evropskoj zajednici ali u sporovima sa Slovenijom oko zajedničke granice se ne ponaša u skladu sa ovim ciljevima. Taj problem je postao prestižno pitanje na obe strane isto kao što je u slučaju Srbije i Kosova.

Po Đerđu Šepflin bitno je naglasiti da *racionalni kompromis* nije kapitulacija. U ovom slučaju obojica imaju osećaj da su dobili nešto na osnovu čega se u bližoj budućnosti mogu izgraditi novi sporazumi.

„Arapsko proleće“

Jugoistočna Evropa: Naše poslednje pitanje se bavi sa septembarskim govorom profesora održanom u Briselu. Nas zanima kako je takozvano „Arapsko proleće“, odnosno transformacija koja se tiče arapskog sveta, uticalo na evropsku zajednicu.

Đerđ Šepflin: Vojna intervencija Velike Britanije i Francuske i učešće SAD-a je nova pojava. Ovo pokazuje da Evropa, mada obično preferira mirno rešavanje, ponekad koristi sredstva moćne sile. Profesor je dodao da se mora suočiti sa činjenicom da je za rešavanje određenih situacija potrebna vojna intervencija.

Profesor je posebno istakao položaj Egipta koji nema tu ulogu vođe koju bi mogao imati na ekonomskom i kulturološkom planu. U ovoj zemlji, nasuprot Libiji, nije bilo fundamentalnih promena jer je vojska još uvek najznačajnija institucija. U budućem su mogući sporovi između Egipta i Turske, koja sve više zanemaruje svoje evropske ambicije i radije se okreće prema jugu i istoku. Premijer Erdogan nije ni spomenuo evropsku zajednicu u svom govoru posle njegove pobede na izborima. Turski politolog Ahmet Davutoglu (Ahmet Davutoğlu) je 2010 godine napisao knjigu o tome da je za Tursku Severni Kipar u stratejskom gledištu važniji od Evrope .

Sa mađarskog preveo: Erik Palušek (Palusek Erik)

*

© DKE 2011

www.southeast-europe.org
dke@southeast-europe.org

² Agora je forum sa učešćem 500 civilnih organizacija koji je formiran po starovekovnom uzoru, funkcioniše u okviru konferencije u polugodišnjim periodima. Prvu sednicu su održali na 18 godišnjicu pada berlinskog zida, u zgradi Evropskog parlamenta. Đerđ Šepflin je odgovorno lice narodne partije za ovaj projekat, imao je aktivnu ulogu i u stvaranju projekta.

³ (Đerđ Šepflin) Schöpflin György: *A Modern Nemzet*, Attraktor kiadó, Gödöllő, 2003 (George Schöpflin: *Nations, identity, power : The new politics of Europe*. London, Hurst, 2000. V, 442 p.)